

Pedon kintereillä

Maaailman vaarallisin juna, meksikolainen ”Paholaisen juna” kuljettaa laittomia siirtolaisia kohti Yhdysvaltoja. **Maija Salmi**, 30, seurasi reittiä neljästi muttei itse noussut kyytiin. – Pelotti liikaa. En usko, että olisin kestänyt todennäköistä raiskaamista.

HANNA JENSEN, KUVAT SAMPO KORHONEN/OTAVAMEDIA

Maija juoksi perässä. Naiset olivat kuulleet junan vihellyksen ja harpoivat tiukasti suljetut ruokapussit ja vesipullot kädessään kohti radanvartta. Sitten he pysähtyivät odottamaan, liian likelle kiskoja.

Oli tammikuu 2015, lähellä Córdoban kaupunkia Etelä-Meksikossa.

Jo kaukaa näki, että laittomat siirtolaiset roikkuiivat junavaunun välisessä tilassa yhden käden varassa, valmiina nappaamaan naisten heittämän ruokapussin. Jokaiselle yksi.

– Jumalan siunausta, siirtolaiset huusivat vapaaehtoistyötä tekeville Las Patronas -järjestön naisille junan kolistellessa ohi kohti Yhdysvaltain ja Meksikon pahamaineista rajaa.

Vain kaksi pussia putosi.

Maija tiesi, että siirtolaiset ratsattaisiin todennäköisesti ennen rajalle pääsyä. Jos mukana oli naisia, heistä 80 prosenttia raiskattaisiin. Matkalla huumekartellit kiristäisivät lunnaita ja rikollisliigat keräisivät laittomia junamaksuja. Voimakaapelit ja viidakkoalueiden oksat saattaisivat pudottaa siirtolaisia katoilta. Kaiken lisäksi junien kuljettajien ja siirtolaisviranomaisen oli raportoitu tekevän yhteistyötä rikollisliigojen kanssa.

Tämä oli kenties maailman vaarallisin tavarajuna, ”Paholaisen juna”, *Tren de la bestia*, yhdellä kolmesta reitistään. Laittomille siirtolaisille se oli pakollinen kärsimys ennen parempaa elämää Yhdysvalloissa.

Jos he koskaan pääsisivät sinne asti. →

Toimittaja **Maija Salmea** varoitettiin riskeistä. – Mutta minun oli mentävä vaarallisiin paikkoihin, jotta näkisin, mitä Paholaisen junassa tapahtuu.

Ensimmäisen matkan jälkeen Maija huomasi, että ihmiset eivät halunneetkaan kuulla hänen tarinoitaan. ”He eivät ymmärtäneet niitä, ne olivat liian karmivia.”

JUNARADAN PIENTAREELLA seisova suomalainen toimittaja **Maija Salmi**, 30, tiesi, millaisista oloista junan katolla olevat siirtolaiset tulivat. Hän oli viettänyt aikaa junien lähtöasemilla ja ylittänyt siirtolaisten kanssa laittomasti Meksikon ja Guatemalan rajan. Hän oli nähnyt, että junan katolla oli lapsensa jättäneitä vanhempia ja jopa pieniä lapsia.

Maija oli tietääkseen ensimmäinen eurooppalainen nainen, joka kirjoitti kirjaa paholaisen junasta ja sitä ympäröivästä todellisuudesta.

–OLEN YHTÄ KOTONANI hienossa viinibaarissa kuin huonomaineisessa meksikolaisessa lähiössä, Maija sanoo helsinkiläisessä Favela-baarissa, jonka värimaailma muistuttaa mitä tahansa väliamerikkalaista kuppilaa. Se on kuitenkin hieno baari verrattuna niihin räkälä-cantinoihin, joissa Maija istuskeli neljän Meksikon-matkan aikana vuosina 2013–2015.

– Toimittaja ei voi majoittua luksushotelleihin, koska hänen on kuultava, miten tavallinen kansa elää. Ajan takseilla, sillä taksikuskit tietävät kaiken, hän sanoo. Maijalla on yllään Meksikosta eurolla ostettu villapaita, mutta käsilaukussa odottavat mustat nailonsukkahousut ja ”halvalla ostettu”, viininpunainen gaalatrikoomekko, jonka hän käy vaihtamassa vessassa. Maijan kirja *Paholaisen juna* on yksi arvostetun Kanava-kirjallisuuspalkinnon ehdokkaista, ja voittaja julkistettaiisiin tänä iltana.

Mikä sai suomalaisen toimittajan lähtemään Meksikon vaarallisimmille seuduille raportoimaan siirtolaisongelmasta?

MAIJA SALMI, 30

TYÖ: Toimittaja, joka on erikoistunut siirtolaiskysymyksiin sekä Espanjan ja Latinalaisen Amerikan sosiaalisiin ongelmiin.

ASUU: Málagassa.

AJANKOHTAISTA: Kirjoittanut kirjan Paholaisen juna – Matkalla kohti amerikkalaista unelmaa (Atena, 2015).

MAIJA VARTTUI ÄITINSÄ kanssa kahdestaan Turun kupeessa Liedossa. Sairaanhoidtajaäiti vei Maijaa usein kirjastoon, ja pappa luki ääneen **Minna Canthia**. Työläisperheessä äänestettiin aina.

Kunnan vuokrakerrostalossa asui myös romaneja.

– Ystäväni **Anneli** sai aina tulla meille syömään lettuja mutta ei ikinä muille, Maija sanoo.

Perheessä ei arvotettu ihmisiä sen perusteella, mitä heillä oli tai mistä he tulivat. Äiti antoi Maijan kulkea omia polkujaan. Vaikka yhteiskunnalliseen aktiivisuuteen ei kannustettu, Maija liittyi vasemmistonuoriin kaksikymppisenä.

Lukion jälkeen Maija vietti vuoden au pairina Saksassa, oppi kielen ja palasi aloittaakseen medianomiopinnot. Ammattikorkeakoulusta hän lähti vuonna 2008 vaihto-opiskelijaksi Chileen.

Chilestä Maija ajautui Málagaan, missä hänen piti olla ”hetken aikaa”. Sinne hän kuitenkin jäi asumaan saatuaan harjoittelupaikan paikallisessa suomalaisessa lehdessä. Hän halusi jo siinä vaiheessa kirjoittaa yhteiskunnallisista teemoista, ihmisoikeuksista ja siirtolaisista.

Maija ei halunnut asua Fuenjirolan suomalaisalueella vaan paikallisten parissa. Hän oppi kielen kuuntelemalla ja puhumalla. Espanjan kielen taito oli välttämätön, sillä hän halusi puhua ihmisten kanssa suoraan, ilman tulkin välitystä.

Hän tiesi, että siirtolaisongelma oli Meksikossa polttava. Sinne oli päästävä. Maija haki ulkoministeriön apurahaa kirjaa varten ja sai sen.

Ensimmäisen kerran Maija lähti Meksikoon vuonna 2013. Hän oli jo Espanjassa nähnyt Afrikasta Eurooppaan kulkevan siirtolaisvirran, mutta hän ei ollut varautunut näkemään sellaisia siirtolaisia kuin **Saray**, 6.

JOKA PAIKASSA ON myös hyviä ihmisiä.

Ajatus auttoi Maijaa, kun hän ensimmäisellä matkallaan seurasi lohduptomasta köyhyydestä tai väkivallan uhan alta lähteneitä ihmisiä.

Ensimmäisessä siirtolaiskodissa, Ixtepecin turvakodissa, Maija

Maija halusi viettää Meksikossa pitkiä aikoja, jotta hän ehtisi nähdä, mistä siirtolaisongelmassa on kyse.

”Saatoin pelastaa ihmisiä vain tekemällä työni. En voinut salakuljettaa ketään. Jouduin jättämään apua tarvitsevat ihmiset taakseni.”

tapasi Sarayn, jota hän ei oikein vieläkään ole saanut mielestään. El Salvadorista kotoisin oleva tyttö oli paennut perheensä kanssa jengisotia ja matkustanut Paholaisen junassa. Loppumatkan hän oli kyyristellyt junan pyörien yläpuolella olevalla tasanteella, jotta hän olisi ollut mahdollisimman piilossa. Turvakodissa Saray leimautui Maijaan eikä päästänyt tätä silmistään.

Miksi niin pieni ja täydellinen tyttö joutuu matkustamaan vaarallisissa junassa, miksi hänen täytyy olla siellä? Maija ajatteli.

Matka Paholaisen junassa kestäisi taukoineen kuukaudesta aina yhdeksään viikkoon. Maija vietti turvakodissa viikon. Saray aneli,

ettei Maija jättäisi häntä. Mutta Maijan oli tehtävä itselleen selväksi, missä kulki ystävyiden ja työn välinen ero.

– Saatoin pelastaa ihmisiä vain tekemällä työni. En voinut salakuljettaa ketään, Maija sanoo.

– Jouduin jättämään apua tarvitsevat ihmiset taakseni. Siitä tuli voimaton olo.

Hänen piti jättää moni muukin, kuten 14-vuotias **Melvin**, 36-vuotias lapsensa jättänyt **Yohana** ja guatemalalaiset pojat, joita Maija piilotti bussissa penkkien takana, kun poliisi pysäytti bussin ja teki ratsian.

Ensimmäiseltä matkalta Maija palasi Málagaan seitsemän kuukautta myöhemmin.

Maija kiipesi katsomaan Paholaisen junaa Meksikossa.

Kuusivuotias Saray oli matkalla vanhempiensa kanssa.

– Olin sekaisin. Vihainen. Että joku viitsikin valittaa, jos koira oli haukkunut kaksi kertaa yöllä! Maija muistelee.

Toisin kuin hän luuli, ihmiset eivät halunneetkaan kuulla hänen tarinoitaan.

– He eivät ymmärtäneet niitä, ne olivat liian karmivia.

Hän vietti puoli vuotta Espanjassa ja lähti toiselle matkalle helmikuussa 2014. Silloin hän oli Meksikossa kolme kuukautta mutta ei tarpeeksi kauan. Hän halusi kulkea kaikki Paholaisen junan reitit.

KOLMAS REISSU ALKOI joulukuussa 2014. Sillä kertaa Maija matkusti koko matkan Guatemalasta Meksikon läpi Yhdysvaltain rajalle. Reissu kesti kaksi kuukautta. Maija palasi Espanjaan, mutta hänen oli lähdettävä vielä neljännenkin kerran, koska hän ei ollut vielä kulkenut Tyynenmeren siirtolaisreitillä eikä päässyt pohjoiseen, Altariin, lähelle Yhdysvaltain rajaa.

Kuvat Maija Salmi

Siellä siirtolaiset ylittivät rajan kuumalla aavikolla ja todennäköisyys tulla ihmissalakuljettajien tai rikollisjengien raiskaamaksi oli 80 prosenttia. Kaikki rajan ylittävät naiset ottivat ehkäisytabletin.

Siellä Maija kuuli, kuinka pienet lapset leikkivät kidnappaajaa. Toisen huusi toiselle, että jos et anna rahoja, pamautan aivosi pellolle.

Siirtolaiskoordinaattori **Sara** kertoi Maijalle, että heidän autoaan oli tulitettu monta kertaa.

Sillä reissulla Maija työskenteli kuumeessa. Mutta hän oli jo muutunut.

– Osasin jo suhtautua asioihin tyynemmin. Vaikka tiesin, että en unohtaisi näkemääni, ja surisin, en voinut romahtaa, koska se ei olisi auttanut ketään, Maija sanoo.

Sitä paitsi hän oli nähnyt, että kaikista vaarallisimmissakin paikoissa oli paljon hyvää. Maailman vaarallisimman kaupunki Ciudad Juárez oli hänen mielestään myös hyviä tyyppejä, hyvää ruokaa, ihanaa

Kuumalla aavikolla siirtolaisen todennäköisyys tulla raiskatuksi oli 80 prosenttia. Kaikki rajan ylittävät naiset ottivat ehkäisytabletin.

musiikkia ja vaihtoehtokulttuuria. Pahamaineisessa Tijuanaassa Meksikon ja Yhdysvaltain rajalla Maija viihtyi erinomaisesti.

– Siellä on parhaat palat Yhdysvalloista mutta myös meksikolaisista autenttisuutta.

MAIJA ON AINA matkustanut yksin. Se ei ole ollut äidille helppoa, sillä Maija on ainoa lapsi. Asiaa ei ole helpottanut se, että Maija ei halua pitää matkojensa aikana aktiivisesti yhteyttä.

Hänellä on periaate, joka on koitunut myös monien suhteiden kohtaloksi.

– Haluan pitää etäisyyttä läheisiini, kun olen tällaisilla matkoilla. Ilmoitan missä liikun, mutta en halua kuulla, että minusta ollaan huolissaan. Se laukaisee pelkon. Haluan olla omassa kuplassani ja tehdä työtäni. En halua olla päivittäin yhteydessä mieheen, ystäviini tai äitiin, Maija selittää.

Paholaisen junan kyytiin hän ei itse koskaan noussut. Se olisi ollut liian vaarallista.

– Pelotti liikaa. En usko, että olisin kestänyt todennäköistä raiskaamista, Maija sanoo.

– Mielenterveyteni ei olisi kestänyt sitä, vaikka olenkin psyykkisesti vahva. Onhan tietysti mahdollista, että mitään ei olisi tapahtunut, mutta olisin tarvinnut suojelua. En halunnut poliisia mukaan, sillä en luota Meksikon poliisiin enkä todellakaan siihen, ettei siirtolaisiin kohdistettaisi väkivaltaa. Tällä hetkellä siirtolaisetkaan eivät juuri uskalla nousta junaan väkivallan pelon ja ratsioiden vuoksi.

Maija kirjoitti kirjaansa siirtolaiskodeissa, busseissa, baareissa, Málagaassakin. Nauhoitettua materiaalia kertyi 25 tuntia. Maijan meksikolaisten ystävien hämmästykseksi hänelle olivat uskoutuneet niin siirtolaiset kuin rikollisjengin jäsenkin.

– En tuomitse ketään. Siksi ehkä rikollisjengiläimenkin puhui minulle. ♦

PAKOLAISVIRTOJA EI pysäytetä aidoilla, uskoo Maija. Hän seuraa aitoja pystyttävää politiikkaa vihasena ja surullisena. Jos Yhdysvallat, maailman vaikutusvaltaisin maa, ei ole saanut pysäytettyä pakolaisvirtaa, kuinka Eurooppa luulee voivansa tehdä sen?

– Kukaan ei halua lähteä Euroopasta pyhään sotaan, jos täällä toivotetaan tervetulleeksi ja tarjotaan työpaikkoja, hän huomauttaa.

Hän on nähnyt, kuinka laittomien ja paperittomien siirtolaisten määrän kasvaminen vain lisää rikollisuutta. Köyhyys lisää väkivaltaa.

Kaikkein surullisinta on ollut tavata siirtolaisia, jotka ovat karkotuksen tai matkan takia erotettuina perheistään.

– Yhdysvalloissa on paljon siirtolaisten lapsia, jotka ovat saaneet maan kansalaisuuden. Lapset jäävät sinne, kun vanhemmat karkotetaan.

Seuraavaksi Maija haluaa lähteä El Salvadoriin, yhteen maailman vaarallisimmista valtioista. Hän haluaa kirjoittaa mara-jengin naisista, sillä heistä puhutaan vähemmän kuin miehistä, vaikka naisetkin kuuluvat jengeihin.

ENSIN MAIJAN ON odotettava, että saa taloutensa matkojen jälkeen paremmalle tolalle. Hän on vielä äidilleen velkaa.

– Onneksi en kuitenkaan ottanut pankista lainaa.

Ennen El Salvadoria Maija yrittää lopettaa tupakanpolton (vaikka ei usko onnistuvansa) ja jatkaa astangajoogaa. Hän viettää nyt muutamana kuukauden Suomessa perheen ja ystävien luona.

Olisihan se vaihtelua viettää joulua Suomessa.

Mutta ensin on napattava taksi ja lähdettävä palkintogaalaan. Palkinto menee toiselle, mutta se ei ole Maijalle tärkeää. Tärkeää on se, että Maija on saavuttanut sen, minkä halusikin: kirjoittanut kirjan ihmisistä, joista ei Euroopassa juuri puhuta. ♦